

XVII.
ULUSLARARASI
DÜNYA DİLİ
TÜRKÇE
SEMPOZYUMU

• 15 ARALIK •
DÜNYA
TÜRK DİLİ AİLESİ
GÜNÜ
Kutlu Olsun

BİLDİRİ KİTABI

23-25 Ekim 2025
BARTIN ÜNİVERSİTESİ

dunyadiliturkce@bartin.edu.tr

BARÜ
BARTIN ÜNİVERSİTESİ

YUNUS EMRE
ENSTİTÜSÜ

TİKA

TRT AVAZ

Yazar	Konu Başlığı	Sayfa No
Adem BULUT	Harezmi Türkçesiyle Yazılmış Hikâyet-i Sûâl ve Cevâb İsimli Metinde Aslı Uzun Ünlüler	1
Ahmet ADIGÜZEL	Çok Dillilik Üzerine	11
Ahmet BURAN, Fatih ÖZEK, Bilgit SAĞLAM	Türkmen Türkçesinin Sözcük Düzeyinde Anlaşılabilirliği	27
Ahmet KAYASANDIK	Dil Araştırmalarında Yapay Zekâ ve Python: Geleneksel Yöntemlerden Dijital Çözümlere	47
Ahmet SEVER, Fulya TOPÇUOĞLU ÜNAL	Deyimlerde Beden Dili Üzerine Bir İnceleme: Baş Deyimleri	67
Ahmet Turan DOĞAN	“Oldurgan” Terimi ve Çatı Karşılığıyla İlgili Değerlendirme	75
Ahmet Zeki GÜVEN, Yusuf AĞIRMAN	Çok Dilli Öğrenme Ortamlarında Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminin Dinamikleri	85
Ali Selami BAŞOĞLU	Bulgaristan Şumnu Türklerinde Alışılmamış Bağdaştırma	93
Ali TAHTALI, Emre YALÇIN	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Süreç Odaklı Ölçme-Değerlendirme ve Kanaat Puanı Uygulama Modeli	101
Aliya TUİMEBEKOVA, Gulnur ARKHABAYEVA	Baurcan Momışulı'nın Eserlerindeki Ulusal Konseptler	111
Anıl ÇELİK	Osmanlı Türkçesiyle Yazılmış Bir Matematik-Muhasebe Kitabı Şems-i Leylân ve Dil Özellikleri	121
Arzu ÇEVİK, Gamze TUNÇER	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğreticilerinin Konuşma Becerisi Öğretimine İlişkin Görüşleri	135
Aslı MADEN, Semra YAZAR	Yabancılarla Yönelik Akademik Türkçe Öğretimi: 2023-2025 Döneminde Hazırlanan Çalışmaların Genel Eğilimleri	149
Aysel AHMEDOVA	Eski Türkçede Üzâ Sontakısının Gelişimi	165
Ayşe DAĞ PESTİL	Türk Dünyası Araştırma Merkezleri ve Kültürel Diplomasi Üzerine Bir İnceleme	173
Ayşe Nur SIR DÜNDAR, Senem VAROL ÖCAL	Kütahya ve Yöresi Ağızlarında Oyun Adları	183
Ayşe Zuhâl KARTAL	Kuzeybatı Türk Lehçelerinde “Amulet” Kelimesi: Etimoloji, Anlam Alanı ve Halk İnançlarındaki Yeri	207
Aziza KARİBAYEVA	Türk Dillerinde Lingvosemiotik Meseleler	215

İÇİNDEKİLER

XVII. ULUSLARARASI DÜNYA DİLİ TÜRKÇE SEMPOZYUMU

Baba MUHARREMLİ	Türk Dillerinin Ortak Kök Kelimeleri	229
Balmira MYRZABAYEVA	Konuşma İletişiminde Takma Adların Bilişsel-Pragmatik Anlamı	241
Başak KARAKOÇ ÖZTÜRK, Aysel Merve ALYAPRAK	Okuma Etkinliklerinde Bilişsel Stratejilerin Görünümü: Türkçe Ders Kitapları Örneği	253
Bayan STAMKULOVA	Dijital Beşeri Bilimler: Klasik ve Modern Türk Dillerindeki Metinlerin İncelenmesinde Derlem Dilbilimi ve Metin Analizinin Kullanımı	267
Bekir GÖKÇE	Akademisyenlerin Eğitim Ortamlarında Türkçeyi Etkili Kullanma Durumlarına Yönelik Öz Değerlendirmeleri	281
Berdi SARIYEV	Ruslar İçin Hazırlanan İlk Türkmençe Gramer Üzerine	293
Berdibay SHALABAY, Assem OSKEN, Tleuberdina Gulden TOKATOVNA, Boken Gulnaz SAILAUBAIKYZY, Akhmadiyarova MERUYERT	Türk ve Kazak Halklarının Kültürel Değerleri: Sabahattin Ali ve Muhtar Auevov'un Eserleri Üzerine	305
Buket KORKMAZ, Hasan Basri KANSIZOĞLU	Türkçe Öğretmeni Adaylarının Program Okur-yazarlıkları: Bir Karma Yöntem Araştırması	315
Cabbar AYDIN, Tuğrul Gökmen ŞAHİN	Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Kapsamında Ortaokul 5. Sınıf Ders Kitaplarının Kibarlık Stratejileri Bağlamında İncelenmesi: Bilgiden Beceriye Hacivat-Karagöz Örneği	331
Demet SANCI UZUN, Dilara KARABAĞ, Kaan Can KEÇELİ	Ders Kitaplarında Masalların Kullanımı ve Dijital Hikâye Yöntemiyle Hazırlanan Masal Etkinliklerinin Öğrencilerin Türkçe Dersi Tutumlarına Etkisi	345
Dilan TAPAR	Maden Adlarının Yer Adları Bilimi Açısından İncelenmesi	359
Dilek KOCAYANAK, Fikriye GÜNDÜZ	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Sebep Ulaçları "-mAk için" ile "-Diğl için" Sorunsalı ve Çözüm Önerileri	369
Döne ARSLAN	Kırgız Şiirinde Ortak Hafızanın Sesi: Colon Mamitov'un Poetik Evreni	397
Eda ÇAKAR POLAT	Kuramsal ve Uygulamalı Yaklaşımlar Işığında C1 Düzeyinde Türkçe Bilen Yabancı Tıp Öğrencilerinin Dilsel Güçlükleri	403

Edibe YILMAZ, Mehmet KURUDAYIOĞLU	Yurt Dışında Yaşayan Türk Çocuklarının Dilsel Kimliklerini Tanımlamada Terminolojik Sorunlar ve 'Ana Vatan Dili' Kavram Önerisi	411
Elif Gizem KARAOĞLU KİRENLİ	Ali Şir Nevâyî Sözlüklerine Bir Katkı: Lügat-I Nevâyî (Asıg Sözlüğü)	419
Elmira PERTAYEVA	Dulat ve Abay'ın Şiirlerinin Türk Şiiriyle Sürekliliği	457
Emrah YILMAZ	Özbekistan'da Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi ve Dil Politikaları	471
Emre TÜRKMEN	Aktarma Cümlelerinde Noktalama ve İmla: Yorgun Savaşçı Örneği	479
Engin YILMAZ	Oruç Aruoba'nın Doğançay'ın Çınarları Adlı Eserindeki Şiirlerin Fenomenolojik Yaklaşımla Çözümlemesi	497
Ensar ALKAN	Türkçe Öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Strateji ve Yöntem Uygulamalarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi	509
Erdal DEMİR, Şerife AKPINAR	Eflatun Cem Güney'in 'Masallar'ının Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültür Unsurları Bakımından Değerlendirilmesi: 'Zümrüdüanka' Örneği	521
Ertuğrul YAMAN	Türkçe Öğretiminde Yeni Yol ve Yöntemler	535
Esin YÜZBAŞI	Birinci Türk Dili Kurultayının Türk Basınına Yansımaları	543
Esmâ TAŞKINSU, Aybüke Betül DOĞAN	Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi TİEM 73 Nüshasında Süs Terimleri	561
Esmenur ÖZDEMİR, Asiye PARLAK RAKAP	Yapay Zekâ Araçlarıyla Hazırlanan İlk Yardım Konulu Resimli Kitapların Çocuğa Görelilik ve Kültürel Uyum Açısından İncelenmesi	573
Esra KÜRÜM	Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ne Göre Hazırlanan Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi 10. Sınıf Ders Kitaplarında Tanzimat Edebiyatının Karşılaştırmalı Görünümü	587
Eşref KAYMAK	7. Sınıf Öğrencilerinin Söz Dizimi Farklılığına Dair Algıları ve Görüşleri	599
Eyüp AKMAN	Ca'fer-İ Tayyâr'ın Çocukları Hikâyesi: Kastamonu Nüshası	609
Fatih KANA, Mehmet ADIYAMAN	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Bireylerin Türk Diline İlişkin Algıları	621

İÇİNDEKİLER

XVII. ULUSLARARASI DÜNYA DİLİ TÜRKÇE SEMPOZYUMU

Fatma AÇIK	Özbek Çocuk Edebiyatı Şiirlerinde Duyarlık Eğitimi	635
Fatma ÇELİK	Gelenekten Geleceğe: Yapay Zekâ ile Atasözleri, Deyimler ve Tarihî Metinlerin Genç Nesillere Aktarımı Üzerine Bir Değerlendirme	653
Fatma GENCER	Ortaokul Türkçe Derslerinde Uygulanan Konuşma Sınavlarında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri	675
Fatma KILIÇ	Çağatay Türkçesinde Tart- "Çekmek" Fiilinin Çok Anlamlı Yapısı Üzerine	687
Furkan SALLABAŞ	Türk Kültür ve Medeniyetinin Sözlü Hafızası: Atasözlerinde Değerlerin İzleri	697
Galiya ADYHANOVA	Dijital Teknolojilerin Kullanımı Yoluyla M. H. Dulat'ın Mirasının Öğretilmesinin Özellikleri	713
Gamze ÖZOK	Van Ağzında Kullanılan "Yendir/Yendir Etmek" Sözcük Grubu Üzerine Bir İnceleme	725
Görkem YILMAZ, Nesrin SİS	Uygurca Öyküleyici Metinlerde (Çatık) Yer Alan Değerlerin Türkçe Öğretim Programına Göre Değerlendirilmesi	731
Gülce DOĞAN	Yabancı Dil Olarak Türkçede İkna Edici Konuşmaların Öğretimi: Monroe'nun Motive Edici Dizisi Yaklaşımı Bağlamında Bir Model Önerisi	743
Gülten TÜM	Disiplinleri Birleştirme: Uluslararası Öğrencilere Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Disiplinlerarası Yaklaşımlar	753
Halit KARATAY Nebiha BALABAN	3\2\1 Akıcı Konuşma Tekniği	763
Hamide BİLGİN	Eski Uygurca Fal Kitabı İrk Bitig'de Kadının İyi-Kötü Bağlamında Temsili	775
Hasan AKGÜL	Manzum Tarihlerde Atasözü ve Deyimler: Söz Varlığı Bakımından Bir İnceleme	787
Hasene Aydın	Açıklama İlişkisiyle Bağlanan Cümleler Üzerine Bir İnceleme	799
Hatice Dilek ÇAĞ, Fatma BÖLÜKBAŞ KAYA	2025 Yabancılar Türkçe Öğretimi Programı'nın Değerlendirilmesi	811
Hayrettin PARLAKYILDIZ	Türkçe Kelime Zenginliğimizi Nasıl Daraltıyoruz?	825

Hikmet DURSUN, Salim DURUKOĞLU	Yapay Zekâ (Chatgpt) Tarafından Oluşturulan LGS Türkçe Sorularının Bilişsel Düzeylerine Göre İncelenmesi	835
Hilal TOKER	Türkiye ve İngiltere’de Yabancı Uyruklu Sağlık Meslek Mensupları İçin Dil Yeterlilik Şartlarının Karşılaştırmalı İncelenmesi	845
Hülya Kübra GÜRSOY	Sosyal Değişimler Çerçevesinden Türk Dili ve Edebiyatı Öğretiminin Amaçlarına Bakış	855
Hüseyin GÖKÇE	Oğuzca Sangı "Sersem" Sözcüğü Üzerine	867
İbrahim GÜMÜŞ	Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Chatgpt ve Masal	875
İhsan KALENDEROĞLU	Türk Devletleri Teşkilatı ve Ortak Alfabe Çalış- maları	887
İrem Kutlu	Çocuk Edebiyatında Göç ve Çok Kültürlülük Teması: Arka Sıradaki Çocuk Örneği	895
Işıl IŞIKTAŞ SAVA	Başkurt Türkçesinde Eşmerkezli Birleşik Sözcükler: awız tıl (ауыз тел), kün tün (көн төн), тел теши (tıl tış), yır hıw (ер һыу)	907
Kadir UZUN	Türk Dil Kurumunun Yabancı Kelimelere Kar- şılık Bulma Çalışmaları Üzerine Bir Değerlen- dirme	915
Kasım GAYIPOV	Türkmen Türkçesi ve Türkiye Türkçesindeki Eş Sesli Kelimeler	927
Kübra ŞENGÜL, Kübra KARAMAN	Bilgin Adalı’nın Zaman Bisikleti Hikâye Serisin- de Karakter Geliştirme Yolları	929
Maira SARSENBAJEVA, Elmira IGILIKOVA	Dili Öğretmede Özel Yeterliklerin Geliştirilme- sinin Pedagojik Koşulları	941
Mariya LEONTİK	Makedonya’da Türkoloji Araştırmalarının Baş- langıcı ve Gelişmesi	951
Merve KOLİKPINAR	Çağatayca Hikâye-i Hazret-i Bibi Fâıma	963
Mesut ŞEN	Eski Türkçe Yazıtlarda Geçen “Kül” ve “Küli” Adları Nereden Geliyor?	969
Mine UZUN	Suriyeli Göçmen Öğrencilerin Kelime Hazine- sini Ölçmeye Yönelik Bir Araştırma Barınma Merkezi İmam Hatip Ortaokulu Örneği	977
Mislina DİRDİYOK	Memlûk Temas Lehçesi Bağlamında Kitâbu Bulğatu’l-Muştak fi Luğati’t-Türk ve’l-İfça Kastamonu Nüshasının Değerlendirilmesi	987

XVII.ULUSLARARASI
DÜNYA DİLİ
TÜRKÇE
SEMPOZYUMU

Marija **LEONTİK***

Makedonya'da Türkoloji Araştırmalarının Başlangıcı ve Gelişmesi

Özet

1943 yılında Makedonya'yı da içeren Demokratik Federal Yugoslavya kuruldu, 1945'te Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti oldu; 1963 yılında adı Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti olarak değiştirildi. Makedonya Cumhuriyeti, Yugoslav federasyonunda bir cumhuriyet oldu. 1943 yılında Demokratik Federal Makedonya Cumhuriyeti, 1945'te Federal Makedonya Halk Cumhuriyeti, 1963'te Sosyalist Federal Makedonya Cumhuriyeti idi. 1991 yılında bağımsızlığını ilan ederek Makedonya Cumhuriyeti adını aldı. 2019 yılında ülkenin adı Kuzey Makedonya Cumhuriyeti oldu. Eğitimi ve bilimi geliştirmek için bu dönemde Makedonya'da birçok eğitim ve bilim kurumu kurulmuştur. Bu kurumlar, Türkoloji araştırmalarını başlatmak ve geliştirmek için mevcut imkânlardan yararlanarak bir strateji uygulamış, böylece sağlam bir zemin hazırlamış ve bugün bir gelenek oluşturmuşlardır. Bugün Türkoloji araştırmalarının üç devlet üniversitesi ve bir özel üniversite merkezi vardır: Skopje'de Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Blaže Koneski Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Sjtip'te Gotse Delcejev Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Tetovo Devlet Üniversitesi Felsefe Fakültesi Şarkiyat (Doğu Dilleri) Bölümü ve Skopje'de özel Uluslararası Balkan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili Eğitimi ve Öğretmenliği Bölümü.

**ANAHTAR
KELİMELER**

Makedonya, Eğitim kurumları, Bilim kurumları,
Türkoloji merkezleri, Türkoloji araştırmaları.

* Prof. Dr., Gotse Delcejev Üniversitesi (Goce Delcev University), Kuzey Makedonya, marija.leontik@ugd.edu.mk, ORCID (0009-0006-7770-581X)

The Beginning And Development Of Turkology Research In Macedonia

Abstract

In 1943, the Democratic Federal Yugoslavia, which also included Macedonia, was established. In 1945, it became the Federal People's Republic of Yugoslavia, and in 1963 its name was changed to the Socialist Federal Republic of Yugoslavia. Within this federation, Macedonia functioned as one of the republics: in 1943 as the Democratic Federal Republic of Macedonia, in 1945 as the Federal People's Republic of Macedonia, and in 1963 as the Socialist Federal Republic of Macedonia. In 1991, it declared independence and assumed the name the Republic of Macedonia. In 2019, the country was officially renamed the Republic of North Macedonia. During this period, to advance education and science, a number of educational and scientific institutions were founded in Macedonia. These institutions pursued a strategy by utilizing available resources to initiate and develop Turkology research, thus preparing a strong foundation that has now evolved into an established tradition. At present, Turkology research is carried out at three state universities and one private university: the Department of Turkish Language and Literature at the Blaže Koneski Faculty of Philology, Ss. Cyril and Methodius University in Skopje; the Department of Turkish Language and Literature at the Faculty of Philology, Goce Delčev University in Štip; the Department of Oriental Studies (Eastern Languages) at the Faculty of Philosophy, Tetovo State University; and the Department of Turkish Language Education and Teaching at the Faculty of Education, International Balkan University, a private university in Skopje.

KEYWORDS

Macedonia, Educational institutions, Scientific institutions, Turkology centers, Turkology research.

1. Giriş

Makedonların yaşadığı topraklarda, Türklerle Makedonların yoğun münasebetleri Osmanlıların Balkanlara hâkim olması ile başlamıştır. Kosova Savaşı'ndan sonra (1389), Osmanlılar, Makedonya topraklarına yayılmıştır. 6 Ocak 1392'de Osmanlılar Skopje'yi fethettikten sonra, bugünkü Makedonya'nın bütün toprakları Osmanlı İmparatorluğu'nun idaresi altına girmiş ve beş asır sürecek yeni bir devir başlamıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nda Osmanlıca resmî dil olarak, bu bölgede yaşayan halkları ve bu bölgede konuşulan dilleri etkilemiş ve bunların izleri bugüne kadar gelebilmiştir. Balkan Savaşları'ndan sonra (1912-1913), Osmanlılar Balkanları da Makedonya topraklarını da kaybetmiştir. 1 Aralık 1918 yılından itibaren Makedonya'nın toprakları Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı idaresi altındaydı. Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı'nda resmî dil Sırpçadır. Bu krallıkta Belgrad, Zagreb ve Ljubljana üniversite merkezleri vardı. 1920 yılında Belgrad Üniversitesi'nin kolu olarak Skopje'de ilk Felsefe Fakültesi açıldı, birçok aydın yetiştirdi fakat İkinci Dünya Savaşı'ndan dolayı 3 Nisan 1941 yılında kapandı. İkinci Dünya Savaşı sırasında, 29 Kasım 1943 tarihinde, altı cumhuriyetten ve iki özerk bölgeden oluşan Demokratik Federal Yugoslavya kuruldu. Devletin adı 1945'te Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti oldu; 1963 yılında adı Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti olarak değiştirildi. Makedonya Cumhuriyeti, Yugoslav federasyonunda bir cumhuriyet oldu. 1943 yılında Demokratik Federal Makedonya Cumhuriyeti, 1945'te Federal Makedonya Halk Cumhuriyeti, 1963'te

Sosyalist Federal Makedonya Cumhuriyeti idi. Yugoslav Federasyonunda devlet dili Sırp-Hırvat diliydi, Makedonya Cumhuriyeti'nde ise Makedon dili konuşulmaktaydı. 1944 yılında Makedonca, Federal Makedonya'nın resmî dili oldu. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Makedonya topraklarında yaşayan halklar için yeni bir devir başladı, çünkü devlet okullarında¹ kendi ana dillerinde öğretim görme hakkına sahip oldular. Böylece Makedonlar tarihte ilk kez 9. yüzyıldan beri yazılı dil olarak gelişen Makedon dilinin resmî olarak standartlaşmasına başladılar ve çağdaş Makedon dilini okullarda okutmaya başladılar. 5 Mayıs 1945 yılında Makedon Kiril Alfabeti kanunla kabul edildi ve yazı dili konuşma diline yaklaştırıldı. Türkler ise 14. yüzyıldan beri bu topraklarda konuşulan Osmanlıca'yı ve kullanılan Arap alfabesini aşarak okullarda Türkiye Cumhuriyeti'nde kullanılan Türkiye Türkçesini ve Latin alfabesini uygulamaya başladılar. Türkiye Cumhuriyeti 29 Ekim 1923 yılında kurulduktan sonra, Türkçenin standartlaşması 1 Kasım 1928 tarihinde Türk Latin alfabesinin kabul edilmesi ve 1932 yılında Dil Devrimi'nin başlatılmasıyla gerçekleşti. Türk Latin alfabesi ve Dil Devrimi ile yazı dili konuşma diline yaklaştı. Türkiye'deki standart Türk dilinin Makedonya'ya yayılması için, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra devlet okullarında açılan Türkçe sınıflar çok önemlidir. Böylece devlet okullarında aynı anda standart Makedonca ve standart Türkçe okutulmaya başladı ve günümüze kadar Makedonya'daki Türkoloji araştırmalarının en büyük kısmı Makedonca ve Türkçe olarak gerçekleşti. Türkçe okullar, Türkçe radyo ve televizyon yayınları, Türkçe tiyatro, Türkçe gazete ve Türkçe dergiler, Makedonya'daki standart Türk dilinin yayılması ve Türkoloji çalışmalarının gelişmesine iyi bir zemin yaratmış oldu.

1991 yılında Makedonya, Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nden ayrılıp bağımsızlığını ilan etti ve Makedonya Cumhuriyeti adını aldı. 2019 yılında ülkenin adı Kuzey Makedonya Cumhuriyeti oldu. Devlet okulları dışında özel okullar, özel gazeteler, dergiler, yayınları vb. yeni seçenekler sundu. Türkçe öğretim, var olan devlet okullarında devam etti. Makedonya'da Türkçe öğretim, devlet ilköğretim okullarında, devlet liselerinde ve devlet fakültelerinde gerçekleşmektedir. Bunun dışında, özel kurumlarda da her seviyede Türkçe öğretim mevcuttur. Bu da Makedonya'da Türkoloji çalışmalarını geliştirmek için iyi bir ortamdır. 2007 yılından itibaren 21 Aralık, Makedonya'da yaşayan Türklerin Millî Bayramı olarak kutlanır, çünkü o gün, 1944 yılında Makedonya Türkleri'nin Türkçe eğitim haklarını kazandığı gün olarak kabul edilmiştir.

Her ülkede bilim çalışmalarını başlatıp geliştirmek için bilim kurumları çok önemlidir, bu, Türkoloji çalışmaları için de geçerlidir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yeni kurulmuş öğretim ve bilim kurumlarında (1946'da Felsefe Fakültesi Tarih Bölümü, 1946'da Filoloji Fakültesi, 1947'de Aziz Kliment Ohridski Yüksek Pedagoji Okulu, 1948'de Millî Tarih Enstitüsü, 1950'de Marko Tsepenkov Folklor Enstitüsü, 1951'de Makedonya Halk Cumhuriyeti Devlet Arşivi, 1967'de Makedonya Bilimler ve Sanatlar Akademisi vb.) Türkolojiye dair az bilgi ve Türkoloji konularını araştırarak az Türkolog vardı. Bu kurumlar, Türkoloji araştırmalarını başlatmak ve geliştirmek için mevcut imkânlardan yararlanarak bir strateji uygulamış, sağlam bir zemin hazırlamış ve bugün bir gelenek oluşturmuşlardır. Bugün Kuzey Makedonya'da, Türkoloji araştırmaları üç devlet üniversitede ve bir özel üniversitede gerçekleşmektedir: Skopje'de Aziz Kiril ve Metodij Üniversitesi Blazje Koneski Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde, Sjtip'te Gotse Delçev Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde, Tetovo Devlet Üniversitesi Felsefe Fakültesi Şarkiyat (Doğu Dilleri) Bölümünde ve Skopje'de özel Uluslararası Balkan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili Eğitimi ve Öğretmenliği Bölümünde.

¹ Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nde, dolayısıyla Sosyalist Federal Makedonya Cumhuriyeti'nde de özel okul yoktu, hepsi devlet okuluuydu. Makedonya'da özel okullar, bağımsızlığını ilan ettikten sonra, 1991 yılından sonra açılmaya başladı.

2. Çalışmanın Amacı

Bu bildiride, Makedonya'da Türkoloji araştırmalarının başlangıcı ve gelişmesi kronolojik sırayla incelenecektir. Türkoloji araştırmaları genellikle bilim kurumları çerçevesinde ve Türkoloji merkezleri etrafında, geçmişte de bugün de gelişmektedir. İstisnasız, her kurumda Türkoloji dersleri ve çalışmaları bir Türkoloğun veya Şarkiyatçının yetişmesiyle başlamıştır. Bundan dolayı Türkoloji çalışmaları için önemli kurumlar tanıtılacaktır. Bilim adamları, kadrolu olarak çalıştıkları kurum çerçevesinde tanıtılacak; kadrolu olarak yüksek kurumda çalışmayan elemanlardan ise, yıllık sözleşmeyle ders verdikleri kurumlar bünyesinde söz edilecektir. Bu bildirinin amacı, Türkoloji araştırmalarının başlangıcını ve gelişmesini, Türkoloji merkezlerinde çalışan Türkologların araştırdıkları konular üzerinden ortaya koymaktır.

3. Çalışmanın Yöntemi

Bu araştırmada, Türkoloji merkezlerinde çalışan Türkologların bibliyografileri incelenmiştir. Marija Leontik, "Dünya'da Türkoloji" Cilt II adlı monografisi için Makedonya'da çalışan elli bilim insanının biyografisini ve bibliyografisini hazırlamıştır (Geniş bilgi için bkn.: Dünya'da Türkoloji II, 2024, s. 269-373). Bu çalışmanın ardından, monografide yer almayan ve sonradan yetişen Türkologların bibliyografileri de bu bildiri kapsamında araştırılmıştır. Makedonya Türkologlarının bibliyografilerinden, Makedonya'daki Türkoloji araştırmalarının başlangıcı ve gelişmesi açıkça ortaya konulabilmiştir. Araştırmanın sınırlandırılması açısından, bu gelişmeyi tespit etmek için Türkoloji araştırmalarını gerçekleştiren kurumlar, bu kurumlarda çalışan Türkologlar ve Türkoloji ile ilgili sadece yayımlanan makale, bildiri ve kitaplar seçilmiştir. Çalışmanın sonuç kısmında ise Makedonya Türkolojisinde daha sık ve daha az ele alınan konular tespit edilip tartışılmıştır.

4. Aziz Kiril ve Metodij Üniversitesi Millî Tarih Enstitüsünde Gerçekleşen Türkoloji Çalışmaları

Millî Tarih Enstitüsü (www.ini.ukim.mk), 22 Temmuz 1948 yılında kuruldu. Bu kurumun yedi bölümü arasında, 15. yüzyıldan 18. yüzyılın sonuna kadar Osmanlı Dönemi Bölümü, 1948 yılında Millî Tarih Enstitüsü'nün kuruluşundan sonra hemen açıldı. Bölümün adı değiştirilip Osmanlı Döneminde Makedonya Tarihi Bölümü (XIX. yüzyılın başına kadar) oldu. Başlangıçta Osmanlı belgeleri toplandı, Makedoncaya çevrildi ve yayımlandı. Sonra bu belgeler üzerine bilimsel çalışmalar yapıldı. Millî Tarih Enstitüsü'nde Osmanlı dönemi tarihi, Osmanlı kültürü ve medeniyeti ile ilgili birçok çalışma ve proje vardır. Bu bölümde kadrolu olarak Prof. Dr. Aleksandar Stojanovski, Prof. Dr. Aleksandar Matkovski, Prof. Dr. Milka Zdraveva, Kemal İlyaz Aruçi, Prof. Dr. Jovan Janev ve Prof. Dr. Ahmet Şerif çalışmış ve emekliye ayrılmışlardır. Bugün Millî Tarih Enstitüsü Osmanlı Döneminde Makedonya Tarihi Bölümü'nde kadrolu olarak Prof. Dr. Dragi Gjorgjiev, Prof. Dr. Muzafer Bislimi, Prof. Dr. Vladimir Janev, Prof. Dr. Petar Todorov, Mr. Nedzjad Mehmedovikj, Mr. Borcje Nikolov, Mr. Nikola Kirikj ve Mr. Armen Zjarnoski çalışmaktadır. **Prof. Dr. Aleksandar Stojanovski** (1929-2009), 1955 yılından emekliye ayrılanaya kadar (1989) Millî Tarih Enstitüsü'nde çalıştı. Bütün bilimsel çalışmalarında Makedonya ve Balkanların Osmanlı dönemini inceledi. O dönemde Makedonya Osmanlı dönemi hakkında ayrıntılı bilgiler olmadığından, on yedi cilt 15. - 17. yüzyıl Osmanlı sayım defterini Osmanlı Türkçesinden Makedoncaya çevirdi. Onun sayesinde Makedonya'da

Osmanlı sayım defteri ve Osmanlı belgesi çeviri geleneği geliştirdi ve yeni nesillere örnek oldu (Prof. Dr. Dragi Gjorgjiev, Prof. Dr. Ahmet Şerif, Doç. Dr. Adnan Şerif vb.). Bu çeviriler sayesinde Osmanlı feodal sistemini, Osmanlı döneminde şehirlerin, zanaatçılığın, ticaretin gelişmesini vb. araştırıp bilimsel eserler hazırladı. **Prof. Dr. Aleksandar Matkovski** (1922-1992), 1956 yılından emekliye ayrılana kadar (1987) Millî Tarih Enstitüsü'nde çalıştı. Matkovski'nin Makedonya'nın Osmanlı dönemiyle ilgili birçok bilimsel araştırması vardır; özellikle Makedonya'nın Osmanlı döneminden kalan belgeleri üzerinde yoğun olarak çalıştı. **Kemal İlyaz Aruçi** (1920-1977), 1970 yılında Millî Tarih Enstitüsü'nde çalışmaya başladı, Osmanlıca belgeleri sınıflandırıp inceledi, özellikle Mehmet Raşid Efendi'nin, Solakzade'nin, Hoca Sâdeddin Efendi'nin ve diğer Türk kroniklerinde Makedonya'yı araştırdı. **Prof. Dr. Jovan Janev** (1946-2024), 1977 yılından emekliye ayrılana kadar (2001) Millî Tarih Enstitüsü'nde çalıştı, Osmanlı dönemini araştırdı, özellikle Osmanlı hâkimiyeti döneminde Makedonya'daki lonca teşkilatının tarihî ve sosyo-ekonomik yönlerini ve Osmanlı hâkimiyeti döneminde Makedonya'daki kadın köleleri inceledi. **Prof. Dr. Ahmet Şerif** (1954-), 1981 yılından beri Millî Tarih Enstitüsü'nde çalıştı. Ahmet Şerif'in Osmanlı dönemi ile ilgili birçok çalışması ve çevirisi vardır. Özellikle Osmanlı döneminde Makedonya'daki vakıfları ve madenleri, Kratovo Darphanesini, Makedonya'daki Yörükleri vb. araştırdı. **Prof. Dr. Dragi Gjorgjiev** (1963-), 1988 yılından beri Millî Tarih Enstitüsü'nde çalışmaktadır. Osmanlı dönemi ile ilgili birçok eseri ve çevirisi vardır. Araştırmalarında, Osmanlıların fethinden 17. yüzyılın sonuna kadar Üsküp'ü, Üsküp Osmanlı Darphanesini, Osmanlı belgelerinde Ohri ve yöresini, Manastır vilayetini, Makedonya'da Osmanlı döneminde İslamlaşmayı, Makedonya'da Osmanlı döneminde millet sistemini vb. inceledi. **Prof. Dr. Muzafer Bislimi** (1972), 1999 yılından itibaren Millî Tarih Enstitüsünde çalışmaktadır. Çalışmalarında özellikle Makedonya'da Skender Bey'in Osmanlılar ile savaşını, Arnavutlar ve Jön Türk devrimini araştırdı.

5. Aziz Kiril ve Metodij Üniversitesi Felsefe Fakültesi Tarih Bölümünde Gerçekleşen Türkoloji Çalışmaları

Bir toplumda bilimin gelişmesi fakültelerin ve üniversitelerin kuruluşlarına bağlıdır. 1 Aralık 1918 yılında, Makedonya'nın toprakları Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı idaresi altındaydı. Bu krallıkta Belgrad, Zagreb ve Ljubljana üniversite merkezleri vardı. 1920 yılında Belgrad Üniversitesi'nin kolu olarak Skopje'de ilk Felsefe Fakültesi açıldı, ancak İkinci Dünya Savaşı'ndan dolayı 3 Nisan 1941 yılında kapandı. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, 29 Kasım 1946 yılında Felsefe Fakültesi (www.fzf.ukim.edu.mk) tekrar kuruldu.

1951 yılına kadar Makedonya'da tahsil görmüş Şarkiyatçı veya Türkolog yoktu. Bundan dolayı Şarkiyat ve Türkoloji meraklıları Yugoslavya'nın şarkiyat merkezleri olan Belgrad ve Sarajevo'ya gidip tahsil gördükten sonra Makedonya'ya dönüyorlardı. 1951 yılında, Aziz Kiril ve Metodij Üniversitesi Felsefe Fakültesi Tarih Bölümü, **Metodija Sokoloski'yi** (1913-1984) Türk dilini ve Osmanlı Paleografyasını okutmak için davet ettikten sonra, Makedonya'daki Türkoloji dersleri ilk defa bir bilim kurumunda gerçekleşmeye başladı. Prof. Dr. Metodija Sokoloski, Belgrad Felsefe Fakültesi Şarkiyat ile Millî Tarih Bölümü'nden mezun oldu. Felsefe Fakültesi Tarih Bölümü'nde ve Millî Tarih Enstitüsü'nde çalışan birçok bilim insanı onu örnek alarak hem tarih hem de Şarkiyat alanında tahsil görüp yeni bir gelenek yarattılar (Aleksandar Matkovski, Aleksandar Stojanovski, Dragi Gjorgjiev, Ahmet Şerif, Borçje Nikolov, Nikola Kirikj, Necad Mehmedovikj vb.).

O yıllarda Makedonya'da Türkoloji ve Şarkiyata dair zengin kütüphane ve Makedonya Osmanlı dönemi hakkında derin bilgiler olmadığından, Prof. Dr. Metodija Sokoloski, Makedonya ve Türkiye arşivlerindeki Osmanlı belgelerini araştırdı, onları Makedoncaya çevirdikten sonra makale ve kitap yazdı. Birçok şehrin adını inceledi, en önemli şehirlerin ve bölgelerin Osmanlı dönemdeki toplumsal ve ekonomik hayatını belgelerle açıklayarak yeni çalışmalara zemin hazırladı.

6. Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Devlet Arşivinde Gerçekleşen Türkoloji Çalışmaları

Makedonya Cumhuriyeti Devlet Arşivi (www.arhiv.mk), 1951 yılında kuruldu. 1952 yılında kurulan Şarkiyat Bölümü'nde **Süreyya Yusuf** (1923-1977), Arif Starova ve Panta Dzjambazovski görevlendirildi. Arşivde Osmanlı dönemiyle ilgili önemli kaynaklar bulunmaktadır. Bu belgeleri çevirmek için başlangıçta Osmanlıca'yı bilen filolog bulmak zor olduğundan, kurum Osmanlıca'yı iyi bilen **Panta Dzjambazovski** (1883-1962), **Arif Starova** (1898-1976) ve **Kemal İlyazi Aruçi** (1920-1977) gibi aydınları görevlendirdi. Kemal İlyazi Aruçi, Devlet Arşivi'nde Osmanlıca uzmanı olarak Manastır, Üsküp, Kalkandelen kadı sicillerini, çeşitli ferman, berat, vakfiye ve benzer Osmanlıca belgeleri sınıflandırdı ve üzerinde araştırmalar yaptı. **Prof. Dr. Vancjo Bosjkov** (1934-1984), 1958-1963 yılları arasında Makedonya Devlet Arşivi'nde çalıştı. Bu dönemde Osmanlı dönemine ait tarih belgelerini çevirip inceledi, Üsküp'teki tekeleri ve vakıfları araştırdı. Panta Dzjambazovski, Arif Starova, Metodija Sokoloski, Vancjo Bosjkov, Fetah İshak ve Kemal İlyazi Aruçi, Makedonya'daki Türkoloji çalışmalarının öncüleridir. Onlarla Makedonya'da Osmanlı belgesi çeviri geleneği başladı. Onların sayesinde birçok Osmanlı belgesi Osmanlı Türkçesinden Makedoncaya çevrilip birçok bilimsel çalışmaya kaynak oldu. Bugün Arşiv'de Osmanlı Dönemi Belgelerin Tasnif ve Tahlil Bölümü vardır. Bu bölümde Doç. Dr. Adnan Şerif, Mr. Lili Blagadusja-Savatikj, Nebahat Ruşit ve Mustafa Alioski çalışmaktadır. **Adnan Şerif** (1971-), Osmanlı belgesi çeviri geleneğini sürdürüyor, onların hakkında araştırma yapıyor, Osmanlı dönemiyle ilgili bilimsel çalışmalar yürütüyor. **Lili Blagaduşa Savatikj**'in (1968-) araştırma ve çevirileri Makedonya Osmanlı dönemi belgeleriyle ilgilidir.

7. Aziz Kiril ve Metodij Üniversitesi Aziz Kliment Ohridski Pedagoji Fakültesi Türk Dili Eğitimi ve Öğretmenliği Bölümünde Gerçekleşen Türkoloji Çalışmaları

1947 yılında Aziz Kliment Ohridski Yüksek Pedagoji Okulu açıldı. Başlangıçta Yüksek Pedagoji Okulu'nun beş grubu vardı, 1953'te ise on yedi gruba çıktı. 1952 yılında ilk Türkçe ve Arnavutça grubu açıldı. Böylece ilköğretim öncesi ve ilköğretim Türk dili hocaları yetişmeye başladı. 1961 yılında Yüksek Pedagoji Okulu, Pedagoji Akademisi oldu, 1995 yılında ise iki yıllık Pedagoji Akademisi, dört yıllık Pedagoji Fakültesi hâline geldi. Bugün Pedagoji Fakültesi'nde (www.pfsko.ukim.edu.mk), ilk eğitim öncesi grubu, ilk eğitim grubu ve kütüphanecilik grubu olmak üzere üç grup vardır. Bu fakültede Prof. Dr. Arif Ago, Prof. Dr. Hamdi Hasan ve Prof. Dr. Yusuf Hamzaoğlu Türkçe dersler vermişlerdir. Bugün bu fakültede Prof. Dr. Hülya Davut Skuka (Türkolog) ve Prof. Dr. Aida İslam (Türk müziği uzmanı) kadrolu olarak çalışmaktadır. Pedagoji Fakültesi'nde çalışan bilim insanları, eğitim konuları dışında Türkoloji araştırmaları da yapmaktadırlar. Prof. Dr. Yusuf Hamzaoğlu (1945-), bilimsel çalışmalarında Balkan Türklüğünü, Osmanlı dönemini, Osmanlı İmparatorluğu'nda II. Meşrutiyet'in ilânını, Osmanlı döneminde Türk-Makedon münasebetlerini, Atatürk'ü vb. konuları araştırdı. Prof. Dr. Aida İslam'ın (1966-) araştırmalarında Türk müziği ve Osmanlı müziği konu olarak en belirgindir. Prof. Dr. Hülya Davut Skuka (1968-), Türk dilindeki zarfları, Makedonya Türklerinin çatı eklerini, çekimsiz fiilleri, deyimleri vb. konuları işlemektedir.

8. Aziz Kiril ve Metodij Üniversitesi Blazje Koneski Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Gerçekleşen Türkoloji Çalışmaları

Üniversitelerin kuruluşları bir toplumun bağımsız idaresine bağlıdır. Makedonya bunu İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda, 29 Kasım 1943 yılında Makedonya'yı içeren Demokratik Federal Yugoslavya'nın kuruluşuyla yaşadı. Makedonya'nın ilk üniversitesi Skopje'deki Aziz Kiril ve Metodij Üniversitesi (www.ukim.edu.mk), 24 Nisan 1949'da Skopje'de resmî olarak kuruldu. Fakat 29 Kasım 1946 yılında, ilk Makedon fakültesi olarak kurulan Felsefe Fakültesi'nde dersler 16 Aralık 1946 yılında başladı. Felsefe Fakültesi'nin başlangıcından beri var olan filoloji ve fen bölümleri, zaman içinde ayrı fakültelere gelişti. Böylece 1974'te ayrı bir Filoloji Fakültesi (www.flf.ukim.edu.mk) kuruldu, 1995 yılında ise adı Blazje Koneski oldu. Bugün bu fakültenin on bir bölümü vardır. 1976-1977 öğretim yılında, Prof. Dr. Olivera Yaşar Nasteva'nın girişimiyle Filoloji Fakültesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü de kuruldu.

Blazje Koneski Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde kadrolu olarak Prof. Dr. Olivera Yaşar Nasteva, Prof. Dr. Arif Ago, Prof. Dr. Hamdi Hasan, Prof. Dr. Mücahit Asimov, Prof. Dr. Fadil Hoca, Prof. Dr. Sevin Alil Arslan ve Mr. Sena Arif Şeşum görev yaptılar. Bu hocalar dışında, Prof. Dr. Vancjo Bosjkov (1934-1984), 1981'den vefatına dek ders verdi; Prof. Dr. Mücahit Asimov (1940-2009) ise 1999'dan emekliye ayrılana kadar (2005) bu bölümde çalıştı. **Prof. Dr. Olivera Yaşar Nasteva** (1922-2000), çalışmalarının en büyük kısmında Makedon dilindeki Türkizmaları, Türkçenin ve Makedoncanın münasebetlerini ve etkileşimlerini araştırdı. **Prof. Dr. Arif Ago** (1935-), Makedonya Türk ağızlarını, Makedonya Türk edebiyatını ve Makedonya Türkçe eğitimini inceledi. **Prof. Dr. Hamdi Hasan** (1945-), Türk halk edebiyatını, özellikle Makedonya Türklerince kullanılan atasöleri ve deyimleri, söylenen manileri, türkülerini, bilmecelemleri ve tekerlemeleri araştırdı, Makedonya Türk aydınları ve Türk edebiyatı hakkında birçok yazı yazdı. **Prof. Dr. Fadil Hoca** (1963-), Türk Divan şiirini, bu şiirde kullanılan manzumları ve sultan şairleri araştırdı; Veysi 'Üskübi' divanını tahlil etti, Çağtayı edebiyatını ve Babur Şah'ı tanıttı vb. **Prof. Dr. Sevin Alil Arslan** (1971-), Türk dili ve edebiyatı, çocuk edebiyatı, dil ve edebiyat etkileşimi, Makedonya Türk ağızları, Türk kültürü üzerinde araştırmalar yapmaktadır. **Mr. Sena Arif-Şeşum** (1959-), Türk dilinin ve Türk edebiyatının genel meseleleri üzerinde çalışmalar yapar ve Makedon dilindeki Türkizmaları araştırır. Bugün bu bölümün öğretim üyeleri olarak Prof. Dr. Oktay Ahmed, Prof. Dr. Nazım İbrahim, Doç. Dr. Osman Emin ve Dr. Fatima Hocin çalışmaktadır. Yenilenen yıllık sözleşmelerle Prof. Dr. Aktan Ago, Dr. Melek Nuredini ve Dr. Feyhan Ruşid ders verirler. **Prof. Dr. Oktay Ahmed** (1967-), Türk dili (fonetik, morfoloji, sentaks), Makedonya Türk ağızları, dil etkileşimi ve Makedonya Türkolojisinin gelişimi üzerine araştırmalar yapar; Türkçeden Makedoncaya deyim çevirisini inceler vb. **Prof. Dr. Nazım İbrahim** (1963-), Makedonya Türk ağızlarını fonetik, morfoloji ve sentaks açılarından inceler; Makedonya Türk atasözlerini çalışır ve Makedonya Yörükleri hakkında araştırma yapar. **Doç. Dr. Osman Emin** (1979-), çocuk edebiyatı, çocuk eğitimi ve gelişimi, Makedonya Türk çocuk edebiyatı, Makedonya eğitim sisteminde entegre eğitimi ve Makedonya'da anadil olarak Türkçe dersi vb. konular üzerinde çalışmalar yapar. **Dr. Fatima Hocin** (1963-), Makedon ve Arnavut edebiyat eserlerinde Türkizmaları, Makedonya Türk yazarlarını ve Makedonya'da Osmanlı döneminden kalan kültürel mirası inceler. **Dr. Melek Nuredini** (1983-), Osmanlı dönemini, eski Türk edebiyatını, Osmanlı döneminde kadın şairleri, Makedonya Türk masallarını ve Kuzey Makedonya'nın ilköğretim okulu ders kitaplarında çeviri sorunlarını inceler. **Dr. Feyhan Ruşid** (2007-), Türk atasözlerini, Makedonya Türk atasözleri ile Makedon atasözleri arasındaki ortaklıklarını ve Makedonya'da Türkçe öğretimini araştırır.

9. Makedonya Bilimler ve Sanatlar Akademisi (MANU)

Makedonya Bilimler ve Sanatlar Akademisi (www.manu.edu.mk; manu@manu.edu.mk), 23 Şubat 1967'de kuruldu. 1979'da **Prof. Dr. Olivera Yaşar Nasteva**, Makedonya Bilimler ve Sanatlar Akademisi'nin üyesi olduktan sonra akademide birkaç Balkanoloji ve Türkoloji projesi başlattı. Çalışmalarında Türk-Makedon dil ilişkilerine ağırlık verdi. Bugün akademinin üyesi olan **Prof. Dr. Dragi Gjorgjiev**, Osmanlı dönemi ile ilgili çalışmaları yürütmektedir.

10. Aziz Kiril ve Metodij Üniversitesi Marko Tsepenkov Folklor Enstitüsünde Gerçekleşen Türkoloji Çalışmaları

Marko Tsepenkov Folklor Enstitüsü (www.ifmc.ukim.mk), 6 Nisan 1950 tarihinde kuruldu. Kuruluşunun ilk yıllarında özellikle anonim halk edebiyatı ürünleri derlendi ve yayımlandı. Daha sonraki dönemde ise bu halk edebiyatı ürünleri üzerine bilimsel çalışmalar yapıldı. 1982 yılında, Enstitü bünyesinde 'Makedonya Cumhuriyeti'nde Yaşayan Diğer Halkların Folklor ve Etnolojisini Araştırma Bölümü' kuruldu. Bu bölüm kapsamında Türk Halkının Folklor ve Etnolojisini Araştırma Dalı da yer almaktadır. 1982 yılından önce de Türklerin folkloru ve etnolojisi üzerine bazı araştırmalar yapılmış olsa da, söz konusu dalın kurulmasından sonra bu çalışmalar daha sistemli ve yoğun biçimde sürdürüldü. Bu kurumda Türk folkloru alanında **Prof. Dr. Sevim Piličkova** (1946-), 1977 yılından 2011'deki emekliliğine kadar görev yaptı. Piličkova özellikle Makedonya'da yaşayan Türklerin manilerini, fıkralarını, masallarını ve atasözlerini derleyip inceledi. Onun emekli olmasının ardından, Türk folkloru alanındaki araştırma ve projeleri **Prof. Dr. Aktan Ago** (1976-) yürütmeye devam etti. Aktan Ago ayrıca Makedon halk ürünlerinde yer alan Türkizmaları da incelemektedir.

11. Gotse Delcjev Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Gerçekleşen Türkoloji Çalışmaları

Gotse Delcjev Üniversitesi (www.ugd.edu.mk), 27 Mart 2007 tarihinde Sjtıp'te Makedonya Cumhuriyeti Meclisi kararıyla kuruldu. Üniversite, 2007 yılında yedi fakülteyle öğretime başladı, 2008 yılında fakülte sayısı on üçe yükseldi. 2008-2009 öğretim yılında Filoloji Fakültesi açıldı. 2009-2010 öğretim yılında, Filoloji Fakültesinin dekanı Prof. Dr. Violeta Dimova'nın girişimiyle Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü kuruldu. Bu bölümde iki ana bilim dalı bulunmaktadır: 'Öğretmenlik grubu' ve 'Çevirmenlik grubu'.

Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün ilk kadrolu öğretim üyeleri Prof. Dr. Marija Leontik ve Prof. Dr. Mahmut Çelik'tir. 2019-2020 öğretim yılında Mr. İvana Koteva da öğretim görevlisi olarak bölüme katıldı. **Prof. Dr. Marija Leontik** (1967-), Türk dili (fonetik, morfoloji, sentaks), Türkçe-Makedonca karşılaştırmalı gramer, Makedon dilinde Türkçe unsurlar, edimbilim ve iki yönlü çeviri (Türkçe-Makedonca ve Makedonca-Türkçe) alanlarında araştırmalar yapmaktadır. **Prof. Dr. Mahmut Çelik** (1967-), çağdaş Türk edebiyatı, Makedonya Türk edebiyatı, Türk çocuk edebiyatı, Türk kültürü ve Makedonya Türkolojisinin gelişimi üzerine çalışmalar yürütmektedir. **Doç. Dr. İvana Velkova** (1985-) ise Türk edebiyatı, Makedonya Türk edebiyatı ve Makedon dilindeki Türkizmalar üzerinde araştırmalar yapmaktadır. Bu öğretim üyelerinin yanı sıra, yenilenen yıllık sözleşmelerle Prof. Dr. Gragi Gjorgjiev, Prof. Dr. Oktay Ahmed, Prof. Dr. Sevin Alil Arslan, Prof. Dr. Aktan Ago, Mr. Ümit Süleymani ve Mr. Sezen Seyfullah da bu bölümde ders verdiler. Ayrıca, Mr. Rabia Ruşid, Yunus Emre Enstitüsü ile yenilenen sözleşme kapsamında bölüm derslerine katıldı. Günümüzde, yenilenen yıllık sözleşmelerle bu bölümde Doç. Dr. Refide Şaini ve Prof. Dr. Numan Aruç görev yapmaktadır. **Dr. Rabia Ruşid**, Makedonya halk edebiyatını incelemektedir. **Mr. Ümit Süleymani**, Türk dili ve edebiyatı öğretim metodolojisine odaklanmaktadır. **Prof. Dr. Numan Aruç** ise Osmanlı ve Türk kültürü ile medeniyeti, ayrıca İslam felsefesi üzerine araştırmalar yapmaktadır.

12. Tetovo Devlet Üniversitesi Felsefe Fakültesi Şarkiyat Bölümünde Gerçekleşen Türkoloji Çalışmaları

Tetovo Devlet Üniversitesi (www.unite.edu.mk), Ocak 2004 yılında Makedonya Cumhuriyeti Meclisi tarafından resmî olarak kuruldu. 2009-2010 öğretim yılında Tetovo Devlet Üniversitesi Felsefe Fakültesi Şarkiyat Bölümü açıldı. Bu bölümde Türk Dili ve Edebiyatı ile Arap Dili ve Edebiyatı olmak üzere iki anabilim dalı yer almaktadır.

Prof. Dr. İsmail Ahmedi (1947-, Arabist), Prof. Dr. Adnan İsmaili (1962-, Arabist), Prof. Dr. Mehdi Polisi (1953–2014, Türkolog), Prof. Dr. Abdulah Hamiti (1958-, Türkolog) ve Prof. Dr. Muhamed Aruçi (1956–2013, Osmanlıca uzmanı) Şarkiyat Bölümünün ilk öğretim üyeleri oldular. 2017-2018 öğretim yılında Prof. Dr. Süleyman Baki (1975-, Türkolog) öğretim görevlisi olarak çalışmaya başladı. Daha sonra Dr. Elyesa İsmailovski (1972-, Türkolog) öğretim görevlisi olarak bölüme katıldı. **Prof. Dr. Süleyman Baki**, Osmanlı kültürü, Türk kültürü ve Makedonya'daki Osmanlı ve Türk şairleri üzerinde araştırmalar yapmaktadır. **Dr. Elyesa İsmailovski'nin** Türk edebiyatı üzerinde çalışmaları vardır. Şarkiyat Bölümü, kadro eksikliğini Makedonya ve Kosova'daki çeşitli üniversitelerden gelen misafir öğretim üyeleriyle giderdi. Bu bölümde yenilenen yıllık sözleşmelerle Makedonyalı Prof. Dr. Sevin Alil Arslan, Prof. Dr. Nazım İbrahim, Prof. Dr. Aktan Ago, Doç. Dr. Osman Emin, Doç. Dr. Seyhan Murtezan İbraimi, Mr. Semra Halili Skenderi ve Kosovalı Prof. Dr. Abdullah Hamiti ders verdiler.

13. Uluslararası Balkan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili Eğitimi ve Öğretmenliği Bölümünde Gerçekleşen Türkoloji Çalışmaları

Özel Uluslararası Balkan Üniversitesi (www.ibu.edu.mk), 2006 yılında Skopje'de kuruldu. Günümüzde Balkan Üniversitesinde yedi fakülte bulunmaktadır. Türk Dili Eğitimi ve Öğretmenliği Bölümü hariç, diğer fakültelerde ve bölümlerde eğitim dili İngilizcedir.

Eğitim Fakültesi Türk Dili Eğitimi ve Öğretmenliği Bölümü 2016-2017 öğretim yılında faaliyete geçti. Bu bölümde görev yapan Türkiyeli ve Makedonyalı bilim insanları, eğitim konularının yanı sıra Türkoloji araştırmaları da yapmaktadırlar. Makedonyalı **Doç. Dr. Refide Şaini** (1987-), 2020'den 2025'e kadar bu bölümde öğretim görevlisi olarak çalıştı; Osmanlı yazıhanesinin rolü ve önemini, Makedonya Türk Edebiyatını, Makedonya Türk çocuk edebiyat dergilerini ve Makedonya Türk halk masallarını inceledi. Bugün bu bölümde, Doç. Dr. Seyhan İbraimi (1982-), Dr. Mumin Ali (1990-), Dr. Özlem Kurt (1991-), Dr. Ekrem Destanov (1991-), Mr. Berna Beyoğlu (1997-) ve Mr. Banu İsmaili (1998-) kadrolu Türkolog olarak ders vermektedirler.

Doç. Dr. Seyhan İbraimi, Türk edebiyatı, Makedonya Türk edebiyatı ve karşılaştırmalı edebiyat üzerine araştırmalar yapmaktadır. **Dr. Mumin Ali**, Makedonya Türk edebiyatı, Makedonya Türk yazarları, **Balkan Türk edebiyatının dijital medyadaki görünümü, Makedonya Türk kültürü, karşılaştırmalı kültür ve edebiyat ile** Makedon kitaplarında yer alan Türkizmalar üzerine çalışmalar yürütmektedir. **Dr. Özlem Kurt**, Balkanlardaki Türkoloji merkezlerini, Kuzey Makedonya'da Türkçe öğretimini, Türkçe öğretimine yönelik hazırlanan kitapları, Makedonya Türk yazarlarını ve Makedon edebiyatında görülen Türkizmaları araştırmaktadır. **Dr. Ekrem Destanov**'un çalışmalarında, Makedonya Türk halk kültürü, Makedonya Türk halk inanışları ve Türkçe öğretimi yer almaktadır. **Mr. Berna Beyoğlu**'nun ve **Mr. Banu İsmaili**'nin araştırmalarında ise Makedonya Türk ağızları ön plana çıkmaktadır. Bu bölüme yıllık sözleşmelerle Prof. Dr. Aktan Ago, Prof. Dr. Hülya Davut Skuka, Doç. Dr. Osman Emin, Canan Murteza ve Leyla Şerif Emin katkıda bulundular.

Sonuç

Makedonya'da Türkoloji araştırmaları, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, 1945'te Federal Makedonya Halk Cumhuriyeti'nin (1963'te Sosyalist Federal Makedonya Cumhuriyeti, 1991'de Makedonya Cumhuriyeti, 2019'da Kuzey Makedonya Cumhuriyeti) kurulmasının ardından sistemli ve programlı bir şekilde başlamıştır. Bu süreçte, öğretimi ve bilimi geliştirmek amacıyla Makedonya'da birçok öğretim ve bilim kurumu kurulmuş; gerekli Türkologlar yetiştirildikten sonra Türkoloji dersleriyle birlikte araştırmalar başlamış ve Türkoloji merkezleri açılmıştır. Dolayısıyla, Türkoloji araştırmaları geçmişte olduğu gibi günümüzde de genellikle bilim kurumları çerçevesinde ve Türkoloji merkezleri etrafında gelişmektedir.

Türkoloji araştırmaları geçmişten günümüze dek, kronolojik olarak şu farklı kurumlarda ve yıllarda gerçekleşmeye başlamıştır: **1.** 1948'de Millî Tarih Enstitüsü'nde Osmanlı Döneminde Makedonya Tarihi Bölümü (XIX. yüzyılın başına kadar) açıldı; **2.** 1951'de Aziz Kiril ve Metodij Üniversitesi Felsefe Fakültesi Tarih Bölümü'nde Prof. Dr. Metodija Sokoloski Türk dilini ve Osmanlı Paleografyasını okutmaya başladı; **3.** 1952'de Makedonya Cumhuriyeti Devlet Arşivi'nde Şarkiyat Bölümü kuruldu (Bugün Arşiv'de Osmanlı Dönemi Belgelerin Tasnif ve Tahlil Bölümü vardır); **4.** 1952'de Aziz Kiril ve Metodij Üniversitesi Aziz Kliment Ohridski Yüksek Pedagoji Okulu'nda ilk Türkçe grubu açıldı; **5.** 1976-1977 öğretim yılında, Aziz Kiril ve Metodij Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü kuruldu (Bugün bu bölümde ana dili Türkçe olan öğrenciler için 'Öğretmenlik grubu' ile ana dili Türkçe olmayanlar için 'Kültüroloji grubu' oluşturuldu, eskiden ana dili Türkçe olmayanlar için 'Filolog grubu' vardı.); **6.** 1982'de Marko Tsepenev Folklor Enstitüsü'nde Türk Halkının Folklor ve Etnolojisini Araştırma Dalı açıldı; **7.** 2009-2010 öğretim yılında Gotse Delçev Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü 'Öğretmenlik grubu' ve 'Çevirmenlik grubu' olmak üzere iki ana bilim dalıyla açıldı; **8.** 2009-2010 öğretim yılında Tetovo Devlet Üniversitesi Felsefe Fakültesi Şarkiyat Bölümü 'Türk Dili ve Edebiyatı' ve 'Arap Dili ve Edebiyatı' olmak üzere iki ana bilim dalıyla açıldı; **9.** 2016-2017 öğretim yılında Özel Uluslararası Balkan Üniversitesi Türk Dili Eğitimi ve Öğretmenliği Bölümü açıldı.

Dolayısıyla, Makedonya'da Türkoloji araştırmaları Millî Tarih Enstitüsü, Felsefe Fakültesi Tarih Bölümü ve Makedonya Cumhuriyeti Devlet Arşivi'nde Osmanlı çalışmalarıyla başlamıştır. Bu çalışmalar, tarih, medeniyet, kültür, siyaset, diplomasi, ekonomi ve toplumsal hayat gibi pek çok farklı konuyu kapsamıştır. **1976-1977** öğretim yılında Aziz Kiril ve Metodij Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü kurulduktan sonra, Türkoloji çalışmaları farklı boyutlar kazanmış ve yeni konular araştırılmaya başlanmıştır. Özellikle, Türk edebiyatı, Makedonya Türk edebiyatı, halk edebiyatı, Makedonya Türk halk edebiyatı, Makedonya çocuk edebiyatı, Türk dili (fonetik, morfoloji, sentaks), Makedonya Türk ağızları ve Makedon dilindeki Türkizmalar üzerine yoğun araştırmalar yapılmıştır. Buna ek olarak, **2009-2010** öğretim yılında Gotse Delçev Üniversitesi Türk dili ve edebiyatı bölümü açıldıktan sonra, bu konular dışında yenilik olarak Türkçe-Makedonca karşılaştırmalı gramer, Türkçe-Makedonca ve Makedonca-Türkçe çeviri, edimbilimi ve Türkçe-Makedonca karşılaştırmalı edebiyat üzerine araştırmalar yapılmıştır. Benzer şekilde, **2009-2010** öğretim yılında Tetovo Devlet Üniversitesi Şarkiyat Bölümü açıldıktan sonra, yenilik olarak Türk dili ve edebiyatı şarkiyat perspektifinden incelenmiş ve Makedonya'daki Osmanlı medeniyetine, kültürüne ve şairlerine önem verilmiştir. Ayrıca, **2016-2017** öğretim yılında Özel Uluslararası Balkan Üniversitesi Türk Dili Eğitimi ve Öğretmenliği Bölümü açıldıktan sonra, yenilik olarak karşılaştırma edebiyat, karşılaştırma kültür ve Balkan Türk edebiyatının dijital medyadaki görünümü araştırılmıştır.

Makedonya Türkologlarının bibliyografileri incelendiğinde, Makedonya Türkolojisinin en güçlü alanlarının Osmanlı tarihi, Osmanlı medeniyeti, Türk kültürü, Makedonya Türk halk edebiyatı, Makedonya Türk çağdaş edebiyatı ve Makedonya Türk ağızları olduğu görülmektedir. Buna karşılık, Makedonya Türkolojisinin zayıf olduğu alanlardan biri, Türk dili araştırmalarıdır (Fonetik, fonoloji, morfoloji, etimoloji, sentaks, semantik, leksikoloji, leksikografi, pragmatik) ve ayrıca çeviri bilimi çalışmalarıdır; sematik neredeyse hiç işlenmemiştir.

Gelecekte, Makedonya Türkolojisinin bilim insanları az işlenen veya neredeyse hiç işlenmemiş konulara yoğunlaşmak zorunda kalacaklardır. Bu eksikleri doldurmak için mevcut imkânlardan yararlanılması gerekmektedir. Örneğin, Makedonya'da hazırlanan ve yayımlanan bilim dergilerine Türkiye'den Türk dili uzmanları makale yazmaya davet edilebilir. Bu bağlamda, Gotse Delçev Üniversitesinde hazırlanan ve yayımlanan PALİMPSEST adlı yedi dilli (Makedonca, Rusça, İngilizce, Türkçe, Almanca, Fransızca ve İtalyanca) lengüistik dergisi bunu yaptı ve yakın dönemde ilk anlam bilgisi makaleleri yayımlayacaktır.

Geçmişte ve günümüzde, tarih ve folklor alanlarında Makedonya ve Türkiye arasında sıralı ortak çalışmalar (sempozyum, proje vb.) yapıldığından, Makedonya Osmanlı tarihi ve medeniyeti ile Makedonya Türk folkloru en zengin işlenen alanlardır. Türkiye ve Makedonya, gelenek durumuna gelebilecek ortak dil sempozyumları veya konferansları düzenleyerek dil çalışmalarını çok kısa sürede canlandırabilir. Türkiye'deki Makedon Dili ve Edebiyatı Bölümlerindeki araştırmalar da benzer durumdadır. Bu nedenle, Türkiye'deki ve Makedonya'daki Türk Dili ve Edebiyatı ile Makedon Dili ve Edebiyatı bölümleri arasında ortak sempozyumlar veya konferanslar düzenlenerek iki ülke arasında bilim köprüleri kurulabilir; bilim insanları karşılıklı olarak iki ülkedeki çalışmalardan haberdar olabilir ve gelecekte ortak araştırmalar yapabilirler.

KAYNAKÇA

Дучевска, А. Пановска-Димкова, И. Бабамова, И. (Ed.). (2021). *Монографија на Филолошкиот факултет Блаже Конески 2006-2021 по повод 75 години од основањето 1946-2021*. Скопје: Универзитет Св. Кирил и Методиј, Филолошки факултет Блаже Конески.

Emiroğlu, Ö. (Ed.). (2020). *Avrupa'da Türkoloji*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Emiroğlu, Ö. Mussa, B. (Ed.). (2024). *Dünya'da Türkoloji*. (Vol. 2). Warszawa: Türkoloji Akademisi & Continent Publications.

Ѓоргиев, Д. (Ed.). (2018). *70 години Институт за национална историја*. Скопје: Институт за национална историја.

Kırbaç. S. (Ed.). (2012). *Balkan Türkoloji Tarihçesi ve Balkan Türkologları*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü.

Крајчески, Ц. Тодоровска, Љ. Стојковски, Г. Карајанова, М. Стојановски, Ј. Роп, Е. (Ed.). (2016). *Државен Архив на Република Македонија (1951-2016) - The State Archives of the Republic of Macedonia (1951-2016)*. Скопје: Државен Архив на Република Македонија.

Малинов, З. Петровска-Кузманова. К. (Ed.). (2020). *70 години Институт за фолклор Марко Цепенков (1950 - 2020)*. Скопје: Институт за фолклор Марко Цепенков.

